

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

Nr

3918

1. Obiekt

BRAMA POŁUDNIOWA, tzw. Bramka w zespole OO. Bernardynów

2. Czas powstania

2 ćw. XVII w., ok. 1761 r., l. 1895-1896

3. Miejscowość

LEŻAJSK

11. Zdjęcia, rzut, sytuacja, orientacja

Widok od południa

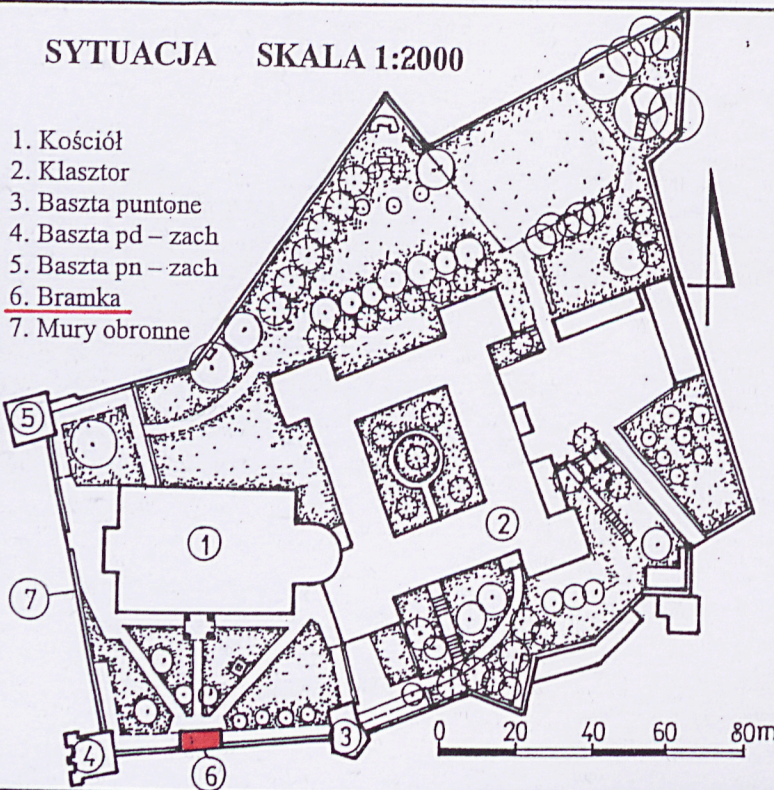

Widok od północy

SYTUACJA SKALA 1:2000

1. Kościół
2. Klasztor
3. Baszta puntone
4. Baszta pd – zach
5. Baszta pn – zach
6. Bramka
7. Mury obronne

4. Adres

ul., 37-300 Leżajsk

pl. MARIACKI 8

nr ewidencyjny działki: 154

nr księgi wieczyste

5. Przynależność administracyjna

województwo podkarpackie

powiat leżański

gmina m. Leżajsk

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna przed 01.01.1999

województwo rzeszowskie

gmina Leżajsk

8. Właściciel i jego adres

Klasztor OO. Bernardynów

Plac Mariacki 8

37-300 Leżajsk

9. Użytkownik i jego adres

j.w.

10. Rejestr zabytków

A-18 z 13.11.1948 r. i A-95 z 07.06.2004 r.

Klasztor i kościół OO. Bernardynów w Leżajsku wzniesione zostały na północ od miasta; w miejscu, gdzie według tradycji w 1590 r. Tomaszowi Michałkowi objawiła się Matka Boska wraz ze św. Józefem. W l. 90. XVI w. ufundowano w tym miejscu kaplicę a następnie został wybudowany drewniany kościół. W związku z coraz większą rzeszą wiernych nawiedzających to miejsce w 1608 r. przybyli do Leżajska Bernardyni z Przeworska. W latach 1618-1628 z inicjatywy Łukasza Opalińskiego marszałka wielkiego koronnego wzniesiony został murowany kościół pw. Zwiastowania Najświętszej Marii Panny. Za twórcę kościoła uznaje się Antonio Pellacinięgo, zw. Italus, muratora lubelskiego o włoskim rodowodzie, któremu towarzyszył Szymon Sarocki.

Budowa murów obronnych następowała w kilku etapach. Już w pierwszym etapie datowanym na lata ok. 1637-1647 wybudowano trzy baszty oraz mury. Pierwotna brama powstała zapewne w tym czasie. Została ona przebudowana ok. 1761 r. Rozbudowana w l. 1895-1896 przez krakowskiego architekta Zygmunta Hendla.

Sytuacja: Zespół OO. Bernardynów zlokalizowany w północnej części miasta, od zachodu ograniczony drogą krajową nr 77, od południa drogą wojewódzką nr 877, od wschodu osiedlem domków jednorodzinnych, od północy Lasem klasztornym. W skład zespołu wchodzi kościół i klasztor otoczone murem obronnym z trzema basztami i bramką. Na południe od muru, od zachodu plac modlitewny oddzielony murem od części gospodarczo-ogrodowej z budynkiem Sióstr Serca Maryi. Na wschód od muru obronnego usytuowany Dom Pielgrzyma. Brama usytuowana w południowej kurtynie murów obronnych pomiędzy, od zachodu basztą południowo-zachodnią a basztą punktową od wschodu; na osi południowego wejścia do bazyliki. Wejście z położonego niżej placu modlitewnego na Plac Rajski zlokalizowany wokół bazyliki.

Materiały konstrukcja technika:

- ściany: ściany murowane z cegły, tynkowane
- stropy: sień przelotowa: sklepienie krzyżowe, nad piętrem strop płaski, drewniany, belkowy
- więźba dachowa: drewniana, kołkowana, płatwiowo-stolcowa z płatwią kalenicową, na więźbie pięć wiązarów wszystkie pełne, środkowy wyposażony w dodatkowe usztywnienie wzdłużne w postaci pary zastrzałów od słupa do płatwi stopowej, niektóre elementy wtórnie użyte
- pokrycie dachu: blacha miedziana
- podłoga: w przyziemiu płyty kamienne, na piętrze podłoga drewniana, deskowa
- schody: zewnętrzne: jednobiegowe, kamienne, wewnętrzne: kręcone, drewniane
- otwory drzwiowe: zewnętrzne i wewnętrzne - w formie pionowego prostokąta, brama – otwór prostokątny zakończony łukiem odcinkowym
- otwory okienne: w ryzalicie mieszczącym klatkę schodową – prostokątne zakończone półkoliście oraz prostokątne, piętro – elewacja zachodnia otwór prostokątny zakończony łukiem odcinkowym, w szczycie elewacji frontowej otwór owalny
- stolarka:
 - drzwiowa:
 - zewnętrzna: brama – nadproże w formie łuku koszowego, skrzydła bramy drewniane, dekorowane profilowanymi płycinami, przedzielone gzymsem na część dolną prostokątną, górną zamkniętą fragmentem łuku koszowego, krawędź wschodniego skrzydła dekorowana pilastrami; na klatkę schodową, balkonowe oraz wewnętrzne na piętro – drewniane, jednoskrzydłowe, płycinowe
 - okienne: okna drewniane. Klatka schodowa – okna zakończone półkoliście ościeżnicowe, jednoskrzydłowe, dwupolowe; okna prostokątne krosnowe, jednoskrzydłowe, czteropolowe. Piętro – krosnowe, nadślepię i podślepię dwuskrzydłowe; szczyt – krosnowe

Rzut: Na planie kwadratu, z sienią przelotową, w północnej części ściany wschodniej półkolisty ryzalit klatki schodowej. Do bramy dochodzą od wschodu i zachodu mury obronne.

Bryła: Brama dwukondygnacyjna, od południa poprzedzona schodami. Bryła rozczłonkowana wydatnym szerokim balkonem od południa, ryzalitem klatki schodowej od wschodu. Brama kryta dachem dwuspadowym, ryzalit hełmem zakończonym sterczyną z banderolą z datą 1895.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
621,7 m ³	37,6 m ²	brama	brama
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja (po 1945 r.)		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)	
Remont elewacji w l. 2004-2007		Stan budynku dobry.	
		20. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

- Stanisław Kłosowski, *Fortyfikacje klasztorne Ojców Bernardynów w Leżajsku. Dokumentacja historyczna i konserwatorska, Leżajsk 2003-2004* (Archiwum WUOZ Delegatura w Rzeszowie),
- *Kościół i klasztor OO. Bernardynów w Leżajsku, rzut parteru*, Lwów 1929 r., fotokopia planu, (Archiwum WUOZ Delegatura w Rzeszowie),

22. Bibliografia

- Cz. Bogdalski, *Pamiętnik kościoła OO. Bernardynów w Leżajsku*, Kraków 1919
- Katalog zabytków sztuki w Polsce, Seria Nowa, t. III: Województwo Rzeszowskie, z. 4, *Leżajsk, Sokołów Małopolski i okolice*, pod red. Ewy Śnieżynskiej i Franciszka Stolora, IS PAN, Warszawa 1989

23. Źródła ikonograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania)

Zdjęcie z 1949 r., Archiwum WUOZ Delegatura w Rzeszowie

24. Uwagi różne

25. Opracowanie karty ewidencyjnej (data i podpis)

tekst Bartosz Podubny, 09-10.2009 r. (data i podpis)

plany,
rysunki Bartosz Podubny, 09-10.2009 r. (data i podpis)

zdjęcia
fotograficzne Bartosz Podubny, 2009 r. (data i podpis)

miejsce przechowywania negatywów :
u autora

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego.

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

2 wkładki

1. Miejscowość Leżajsk	5. Obiekt (nazwa jak w karcie) oraz adres BRAMA południowa, tzw. Bramka w zespole OO. Bernardynów	6. Zawartość wkładki Cd. pkt 12 Opis, rzut, przekrój; kartografia historyczna, ikonografia
2. Gmina m. Leżajsk		
3. Powiat leżajski		
4. Województwo podkarpackie		

Cd. pkt. 13 Opis

Elewacje: Elewacje zwieńczone wydatnym gzymsem koronującym.

Elewacja frontowa (południowa): Dwukondygnacyjna, jednoosiowa, poprzedzona dostępnymi z trzech stron schodami. Kondygnacja przyziemia na wysokim gierowanym cokole, otwór wejściowy obramiony profilowaną arkadą z kluczem, dekorowanym uskrzydloną głową aniołka; festony po bokach klucza. Otwór opina para jońskich pilastrów, flankowanych przez wklęsłe lizeny, które wraz z parą wysuniętych przed lico elewacji jońskich kolumn, podtrzymują belkowanie balkonu. Kolumny na niskich postumentach z girlandami przewieszonymi przez woluty. Belkowanie gierowane w narożnikach, o wklęsło-wypukłym fryzie i wydatnym gzymsem; w centrum belkowania owalny kartusz obramiony wolutami i gałązkami. Podniebie balkonu dekorowane płyciną. Parter zwieńczony gzymsem międzykondygnacyjnym. Piętro. W centrum arkadowa nisza mieszcząca otwór drzwiowy w profilowanej opasce z uszakami. Arkadę ramują, skośnie ustawione, wklęsłe pilastry podtrzymujące mocno gierowane belkowanie. Elewację wieńczy, wysoki rozbudowany szczyt. Podstawą szczytu przerywany naczółek o wolutowych spływach, na których postumenty z wazonami. W centrum naczółka prostokątny kartusz z inskrypcją, zwieńczony wolutowym naczółkiem, obramiony girlandami. Szczyt w formie naczółka półkolistego, ramowanego przez ceowate spływy z girlandami. Na osi owalny otwór z monogramem Marii. Na naczółku rzeźba NMP Niepokalanie Poczętej. Balkon ograniczony dekoracyjną, kutą balustradą.

Elewacja północna: Jednoosiowa, na niskim cokole. W przyziemiu otwór w obramieniu profilowanej arkady z kluczem; w partii piętra płycina w formie pionowego prostokąta zakończonego łukiem odcinkowym. Płycina w profilowanej ramie z wolutowym kluczem z muszlą. W płycinie polichromowana scena stygmatyzacji św. Franciszka. Szczyt ograniczony esowatymi spływami, na krańcach wazony na postumentach; na osi owalna płycina z polichromowanym symbolem Franciszkanów. Szczyt zwieńczony łukiem odcinkowym.

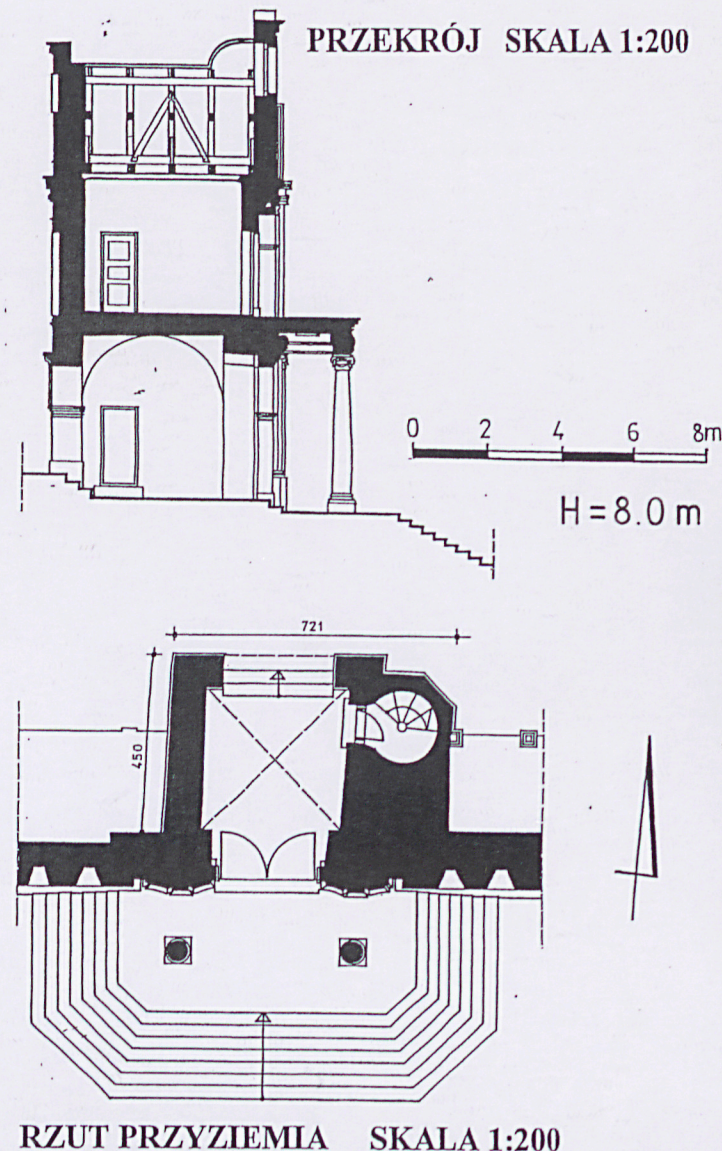
Elewacja wschodnia: W północnej części elewacji ryzalit mieszczący klatkę schodową. W partii przyziemia wieloboczna zakończona gzymsem międzykondygnacyjnym. Piętro półkoliste. Otwory okienne w prostych opaskach.

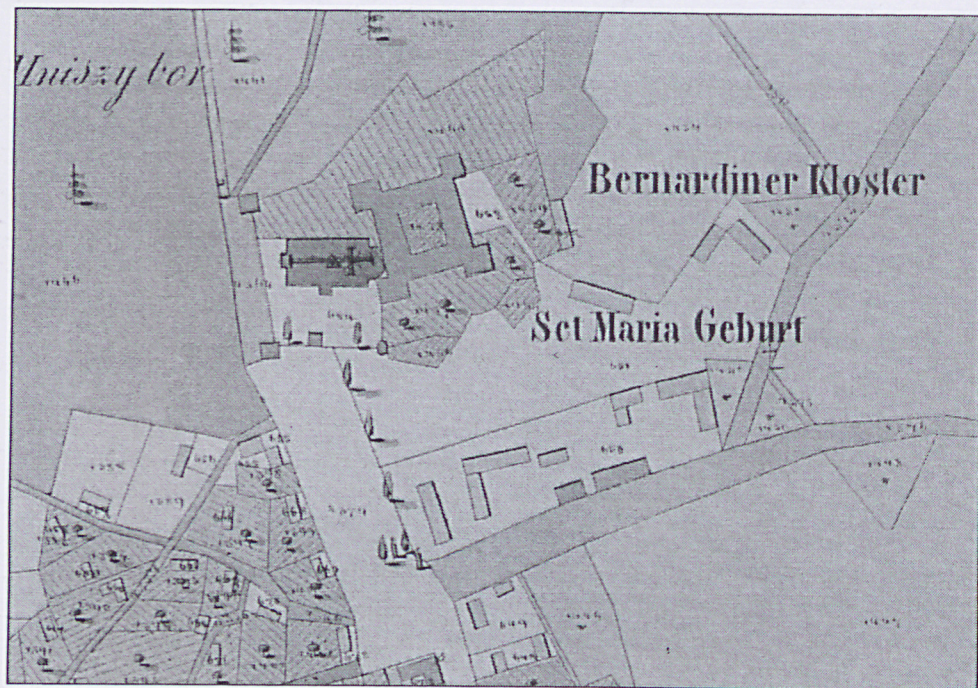
Elewacja zachodnia: Jednoosiowa, na niskim cokole. W partii piętra profilowany otwór okienny z kluczem.

Wnętrze: schody prowadzą do pomieszczenia na piętrze.

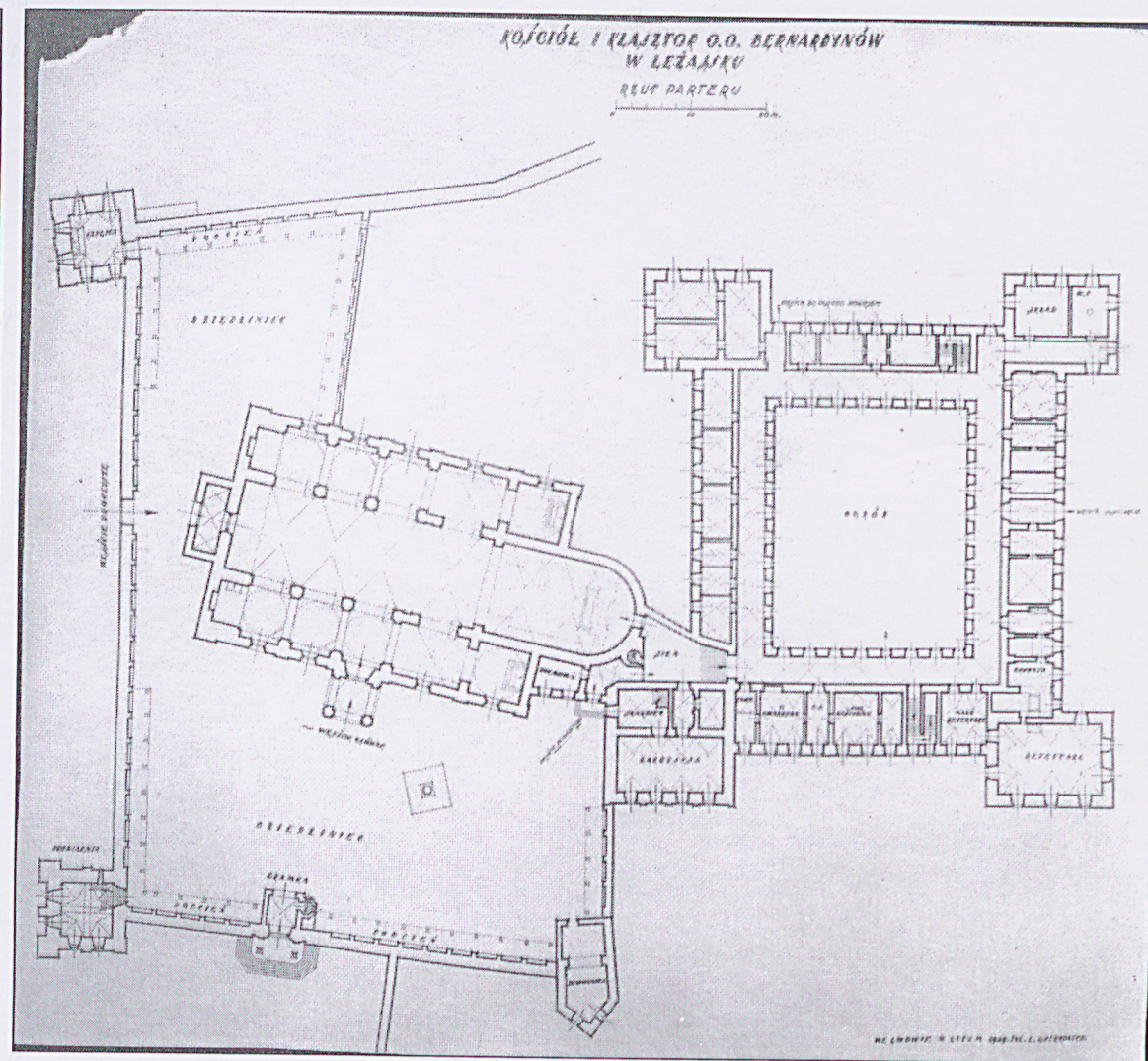
Wypośażenie: brak oryginalnego wypośażenia; **Instalacje:** elektryczna

Wkładkę założył: (data i podpis) 09-10.2009 r., Bartosz Podubny

Leżajsk, fragment mapy katastralnej, 1853 r.

Kościół i klasztor OO. Bernardynów w Leżajsku, Rzut parteru, Lwów 1929 r.

1. Miejscowość Leżajsk	5. Obiekt (nazwa jak w karcie) oraz adres BRAMA południowa, tzw. Bramka w zespole OO. Bernardynów	6. Zawartość wkładki Materiały archiwalne, fotografie
2. Gmina m. Leżajsk		
3. Powiat leżajski		
4. Województwo podkarpackie		

Fragment murów z bramką, 1949 r.

Elewacja frontowa (pd.)

Elewacja frontowa. Szczyt

Elewacja frontowa. Podniebie balkonu

Wieżba dachowa

Elewacja północna

Zwieńczenie ryzalitu

Elewacja wschodnia

Sień

Elewacja zachodnia

Klatka schodowa